

QIRX YEDDİ MÜƏLLİFİN MƏHƏBBƏT ÇİÇƏYİ

Vəqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

Yaxın dostlarımızdan biri- istedadlı nəşir və jurnalist - "Şuşa" nəşriyyatının direktoru Vasif Quliyev "Məhəbbət çiçəyi" adlı gözəl bir toplu nəşr edib və bu topluda "Xarı bülbül" çiçəyinə həsr edilən şeirlər, hekayələr, esselər toplanıb. Vasif Quliyev mən çoxdan tanıyıram, Qarabağda dğulan bu gözəl insan mənim nəzarimdə Qarabağlı-Şuşanlı-Xarı bülbülü öz varlığını yaşadan bir ziyalıdır. Qarabağın keşməkeşli tarixi, gözəl təbiəti, o torpaq uğrunda həlak olan şəhidlərimizin qanı Vasifin qələmində öz təcəssümünü tapıb. Şəxsən mənim Xarı bülbül çiçəyi haqqında təsəvvürüm çox az idi. Təbiətin bu zərif gözəli haqqında məlumatı da Vasifin o kitaba yazdığı ön sözdən öyrəndim. Öyrəndim ki, xarı bülbül may-iyun aylarında bitir. Ömrü cəmi bir aydır. Qoxusu yoxdur. Kökü kartof bitkisinin kökünə oxşayır, gövdəsinin uzunluğu 60-70 santimetrə çatır. Üstündə beş-yeddi çiçəyi olur. Hər gün aşağıdan yuxarı bir çiçəyi açılır və sonuncuya qədər. Hamısı açıldıqdan sonra yenə də aşağıdan yuxarıya sarı başlayır gündə biri solmağa". Daha sonra Vasif yazır ki, xarı bülbül öz doğma vətənidən, öz torpağından savayı, heç yerdə böitmir.

Topluda bu dünyadan nakam gətmiş gözəl alim, füzulşünas Namiq Babayevin "Həqiqət dolu rəvayətlər" məqaləsi ilə də tanış oldum və Xarı bülbül çiçəyinin bitkin obrazı gözlerim qarşısında canlandı. Qarabağ xanı İbrahim-xəlil xanın qızı Ağabəyim ağa Qarabağlı xanlığı ilə İran arasında münafiqşəni yoluna qoymaq üçün Fətəli şahla əvvəl verilmişdi. Ağabəyim ağa ömrünün sonuna qədər Vətən həsrəti çəkə-çəkə Tehrandə yaşamışdı. İran şahı onun hər istəyini yerinə yetirirdi, tək Vətəni nə qayıtmazın. Ağabəyim ağa ondan xahiş edir ki, elə bir bağ istəyirəm ki, orada cəzım-dolanım, qah da onun arzusunu yerinə yetirir, dünyanın hər yerindən ən bacarıqlı bağbanları gətizdirir. Ağabəyim ağa bağı gəzib-dolaşır və bir arzusu da olur ki, Qarabağdan Xarı bülbül çiçəyi gətizdirilsin, "Vətən bağı" adlandırdığı bu bağda əkilsin. Amma Xarı bülbül yad torpaqda bitmir

ki, bitmir. Beləliklə, Ağabəyim ağanın düzüb-qoşduğu "Xarı bülbül" mahnısı yararınır. "Məhəbbət çiçəyi" toplusu elə Ağabəyitəm ağanın mahnısıyla açılır:

**"Vətən bağı" vı-əlvandır,
Yox üstündə xarı bülbül.
Nədən hər yerin əlvandır,
Köksün altı sarı bülbül?
Səhərin gülşən çağında,
Nə gəzərsən bağı, bülbül?!
Oxudun, ağılm apardın,
Oldun mənə yağı, bülbül!
Bülbül, geymişən al-yaşıl,
Qolların boynumdan aşır.
Ağlamaq mənə yaraşır,
Qoy ağlayım barı, bülgül.**

Topluda tanınmış şairlərdən Mirvarid Dilbazinin, Bəxtiyar Vahabzadənin, Kəmalenin, Abbas Abdullanın, Məmməd İsmayılın, Nüsrət Kəsəmənlinin, Əli Vəkilin, Əbülfət Mədətoğlunun, Ələmdar Quluzadənin, Rafiq Yusifoğlunun, həmçinin Əziz Musanın, Fəridə Hacıyevanın, Mir Sabirin Telli Pənah qızının və başqalarının Xarı bülbülə həsr olunan şeirləri təqdim olunub. Bu şeirlərin əksəriyyətində bəzən eyni motiv təkrarlanır. Xarı bülbülün nadir bir çiçək olduğu, Vətəndən ayrı başqa yerdə bitmədiyi, ayrılıq həsrəti çəkdiyi, göz yaşlarına qərq olduğu bu şeirlərin bir çoxunda təkrarlanır. Lakin bütün şeirlərdə Xarı bülbülə bir məhəbbət duyulur. Digər tərəfdən, şeirlərin müəyyən qismi Şuşanın işğalından sonra qələmə alınıb və bu dərd də o şeirlərə hopub. Məncə, Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin "Oxuma, bülbül" şeiri bütün qalan şeirlər üçün bir nümunə sayıla bilər.

**Bu bahar oxuma, bülbül, sən Allah,
Zülmətdir,
Yoluna şəm tutanın yox,
Şuşan ağlar qaldı, köçdü el-oba,
Şirin cəh-cəhinə dəm tutanın yox.
Sən Cıdır düzündə cəh-cəh vuranda
Qədir hay verəndə sənə bir anda.
İndi bu dağlardan didərgin olduq,
İndi bu dağların Qədirləri yox.
Elsiz dağ da susar, bulaq da dinməz,
Qədirsiz Şuşada qədrin bilinməz.**

Xarı bülbül çiçəyi ilə oxuyan bülbül Şeirlərdə bunlar bir obrazdır. Əgər bir çiçəyin adına "bülbül" kəlməsi varsa, o çiçək daşdığı adın da mənasını özündə əks etdirməlidir. Və topludakı şeirlərdə də gah bülbülə, gah çiçəyə müraciət edilir, bəzən də bunlar qoşalaşır. "Gəzib, gəzib yorulub Öz gülnü Şuşada. Bülbül dönüb gül olub Bir yaz günü Şuşada" (Abbas Abdulla). "Ötər Cıdır düzündə Yaz nəğməkarı bülbül. Bitər Cıdır düzündə, Yarı gül,

yarı bülbül" (Məmməd İsmayıl). "Oxumur, soradıq bir verən yoxdu, Kəsilib nə vaxtdı səsi bülbülün. Güllərin ətri də saraldı, soldu, Solubdu yanağı sarı bülbülün" (Məmməd Qəhrəmanoblu). "yaradan yaradıb səni de necə? Ətirli çiçəksən incədən incə. Gizlətmə sirtini, aç bircə-bircə, Qoy doyunca baxım, barı, bülbülüm" (Arif Hacıyev).

Şeirlərdə Cıdır düzü və Şuşa adlarına tez-tez təsadüf edirik. Bu da səbəbsiz deyil. Xarı bülgülün Vətəni Şuşadır, Cıdır düzüdür. Amma indi Şuşa da, Cıdır düzü də həsrətimizə çöküb. İndi orda bitən Xarı bülbül də bizim həsrətimizi çəkir. "Köksündəki ixaldı, yoxsa Düşməni qaldı yoxsa?! Şuşamızın varı, bülbül, Xarı bülbül, xarı bülbül!" (Əbülfət Mədətoğlu). "Sən Şuşanın çiçəyisən, Qarabağın göyçəyisən. İndi kimin güldənən sən Bəzeyirsən xarı bülbül" (Əyyub Şirvanlı).

Topluda Orxan Muxtarlının "Xarı bülbül" hekayəsi də maraqlı doğurur. Oxunaqlıdır. Lirikə hopub bu hekayənin canına. Hekayə bir nənənin xəyallara dalmasıyla, uzaqlara baxıb ötən günlərini xatırlamasıyla başlayır: "Pənçərənin künarında oturub, xəyala dalmışdı. Xəyallar onu uzaqlara, şəhərdən dağlara aparmışdı. O, əslində, yasağı Bakının övladı deyildi. Neft qoxulu dəniz, daş karxanasına bənzərgözlü qəfəs onun yeri deyildi. O, dağların qoynunda ucalan şəhərin-Şuşanın övladı idi, orda onun uşaqlığı, gəncliyi keçmişdi". Bu nənə öz nəvəsinə Xarı bülbül rəvayətini nəql edir. Rəvayətdə deyilir ki, uzaq bir dağın etəyindəki çəməndə bir bülbül çəməndə güllərin tacı sayılan bir gülə aşiq olur. "Hər səhər sübhədən o gülü görmək üçün, yuvasından uçub gələn bülbülgülə sevgisini bildirməkdən ötrü bir-birindən gözəl mahnılar oxuyardı. Günlərin bir günündə çəmənlərin yaxınlığında yaşayan arı bülbülün aşiq olduğu güldən şirə çəkmək istəyir. Bunu gören bülbül öz nəğməsini kəsərək arının üzərinə şığıyır. Öz sinəsinə qabağa çəkərək arı ilə toqquşur, arı onu sancır. Tanrı bülbülün bu fədakarlığını görüb, toqquşmuş arı ilə bülbülü yeni bir gülə-xarı bülbülə çevirir. O gündən sonra o gül çəmənin ən gözəl gülü olur". Maraqlı rəvayətdir, mistik də olsa, xarı bülbülün yaranışına bir aydınlıq getirir.

Toplu Binnet Əliyev adlı bir müəllifin "Şuşada "Xarı bülbül" muğam festivalı" yazısı ilə bitir. O muğam festivalını mən də xatırlayıram. Ən çox yadımda qalan öliyə Qədir Rüstəmovun "Sona bülbüllər" mahnısı oldu.

Gün gələcək, biz yenə Şuşada muğam festivalının keçiriləcəyini göracəyik. O zaman o festivalı Xarı bülbüllər bəzəyəcəkm...